

“14.07.2023 tarihli ve 7456 sayılı 06.02.2023 Tarihinde Meydana Gelen Depremlerin Yol Açtığı Ekonomik Kayıpların Telafisi İçin Ek Motorlu Taşıtlar Vergisi İhdası ile Bazı Kanunlarda ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun’un 1. maddesinin birinci fıkrası ile yedinci fıkrasında yer alan “2/7/2008 tarihli ve 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun ile diğer kanunlara göre mahallî idarelere verilecek payların hesabında dikkate alınmaz” ibaresinin Anayasa’ya aykırılığı

Devletin vergi gelirleri içinde önemli bir yere sahip motorlu taşıtlar vergisi, servetten alınan dolaysız bir vergi türüdür:

“Türk Vergi Sisteminde servetten alınan vergilerin üçüncü örneğini motorlu taşıtlar vergisi oluşturmaktadır. Bu vergi, veraset ve intikal vergisinin aksine, malvarlığına girebilen tüm değerleri değil, bunlardan sadece motorlu taşıtları yükümlendirdiğinden, kapsam bakımından bir özel servet vergisi türü olarak nitelendirilir. Türkçe yazında motorlu taşıtlar vergisi genelde bir servet vergisi türü olarak kabul edilmektedir.”

Açıklamalara geçilmeden önce motorlu taşıtlar vergisinin, verginin unsurları ve vergilendirme işlemleri bakımından genel olarak ele alınması gerekmektedir:

“...Motorlu taşıtlar vergisinin konusu kısaca, motorlu kara ve hava taşıtlarından oluşmaktadır. Ancak Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanununun 1 inci maddesi, belirtilen motorlu taşıtlardan ilgili sicile kayıt ve tescil edilmiş olanları vergi konusu içinde mütalaa etmektedir. ... vergiyi doğuran olay motorlu taşıtların ilgili sicile kayıt ve tescil işleminin yapılmasıdır. ... İlgili sicillerde adlarına motorlu araç kayıt ve tescil edilen gerçek ve tüzel kişiler verginin yükümlüsüdür. ... Motorlu taşıtlar vergisi, vergi sistemimizde yer alan spesifik matrahlı vergilerdendir. ... Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanununun 9 uncu maddesi uyarınca vergi her yıl Ocak ayının başında yıllık olarak tarh ve tahakkuk ettirilmiş sayılır. Tahakkuk ettirilen vergi ayrıca yükümlüye tebliğ olunmaz; tahakkuk gününden tebliğ edilmiş sayılır. Yıl içinde ilk defa kayıt ve tescil edilen taşıtlar için de vergi yıllık olarak tahakkuk ettirilir. Ancak ilk altı aylık dönem geçmişse sadece ikinci taksit tahakkuk etmiş sayılır (MTVK. M. 9/6, 7/f.2.a). ... Motorlu taşıtlar vergisi her yıl Ocak ve Temmuz aylarında iki eşit taksitte ödenir. ...”

İptali talep edilen fıkranın yer aldığı madde hükmü de ek motorlu taşıtlar vergisinin salınmasına ilişkindir. Başka bir anlatımla 7456 sayılı Kanun’un “Ek motorlu taşıtlar vergisi” kenar başlıklı 1. maddesi, “06.02.2023 tarihinde Kahramanmaraş ilinde meydana gelen depremlerin etkisinin azaltılması amacıyla ortaya çıkan finansman ihtiyacının karşılanması amacıyla” ihdas edilmiş; ve söz konusu 1. maddeyle verginin unsurları (mevzuu, mükellef, vergi doğuran olay, matrah, nispeti ve kolaylıklar -muafiyet ve istisnası- vd.), düzenlenmiştir. (İptali talep edilen fıkraya konu “ek motorlu taşıtlar vergisi”, “ek” mahiyetine sahip olmakla müteakip fıkralarda “normal” motorlu taşıtlar vergisine atıfla düzenlenmiştir.) Ancak mükelleflerden bir kez daha motorlu taşıtlar vergisinin toplanmasına sebep olan ve anılan 1. maddenin birinci fıkrası ile yedinci fıkrasında yer alan “2/7/2008 tarihli ve 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun ile diğer kanunlara göre mahallî idarelere verilecek payların hesabında dikkate alınmaz” ibaresi, aşağıda detaylandırılacağı üzere Anayasa’nın münferit hükümlerine aykırıdır.

a) 14.07.2023 tarihli ve 7456 sayılı 06.02.2023 Tarihinde Meydana Gelen Depremlerin Yol Açtığı Ekonomik Kayıpların Telafisi İçin Ek Motorlu Taşıtlar Vergisi İhdası ile Bazı

Kanunlarda ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 1. maddesinin birinci fıkrasının Anayasa'ya aykırılığı

7456 sayılı Kanun'un 1. maddesinin iptali talep edilen birinci fıkrasına göre 18.02.1963 tarihli ve 197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu'nun vergileme ölçü ve hadlerini düzenleyen 5., 6'ncı ve geçici 8. maddelerinde yer alan (I), (I/A), (II) ve (IV) sayılı tarifelere göre vergiye tabi olan ve 7456 sayılı Kanun'un yayımı tarihinde (15.07.2023 tarihinde) ilgili sicilde kayıt ve tescilli bulunan taşıtlar ile 7456 sayılı Ka-nun'un yayımı tarihinden (15.07.2023 tarihinden) 31.12.2023 tarihine kadar ilgili sicil-lere ilk defa kayıt ve tescil edilecek olan taşıtlar, bir defaya mahsus olmak üzere, 2023 yılı için tahakkuk ettirilen motorlu taşıtlar vergisi tutarı kadar ek motorlu taşıtlar vergi-sine tabi olacaktır. Ancak iptali talep edilen fıkra, Anayasa'ya aykırıdır.

İptali talep edilen fıkraya göre bir defaya mahsus salınan ek motorlu taşıtlar ver-gisinin;

-konusu: 197 sayılı Kanun'un 5., 6'ncı ve geçici 8. maddelerinde yer alan (I), (I/A), (II) ve (IV) sayılı tarifelere göre vergiye tabi olan ve 15.07.2023 tarihinde ilgili sicilde kayıt ve tescilli bulunan taşıtlar ile 15.07.2023 tarihinden 31.12.2023 tarihine kadar ilgili sicillere ilk defa kayıt ve tescil edilecek olan taşıtlar

-tutarı: 2023 yılı için tahakkuk ettirilen (Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu'nun 9'uncu maddesi uyarınca vergi, 2023 yılının Ocak ayının başında yıllık olarak tarh ve tahakkuk ettirilmiştir.) motorlu taşıtlar vergisi tutarıdır.

2023 yılının Ocak ayının başında yıllık olarak tarh ve tahakkuk ettirilen motorlu taşıtlar vergisi, ek motorlu taşıtlar vergisi adı altında bir kez daha / mükerrer olarak salınmıştır. Bu durum, Anayasa'ya aykırıdır.

Bu noktada belirtmek gerekir ki kanun koyucu tarafından bu türden düzenleme-ler, geçmiş yıllarda da kanunlaştırılmış ve fakat (aşağıda açıklanacağı üzere) Anayasa Mahkemesi'nin çeşitli iptal kararlarına konu olmuştur.

i)Hukuk devleti ilkesi, sosyal devlet ilkesi, geçmişe yürümezlik ilkesi, kamu yararı ilke-si, Devletin temel amaç ve görevleri, eşitlik ilkesi, ölçülülük ilkesi, vergide genellik ve adalet, vergi yükünün dengeli biçimde dağılımı ile mali güce göre vergilendirme başta olmak üzere vergilendirmenin Anayasal ilkeleri bakımından:

Anayasa'nın 2. maddesiyle Türkiye Cumhuriyeti, sosyal bir devlet olarak nite-lendirilmekte; 5. maddesiyle Devlet'in temel amaç ve görevleri arasında kişinin te-mel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak su-rette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya çalışma amacı ve göre-vi sayılmakta ve bu nitelendirme, amaç ve görev Anayasa'nın 73'üncü maddesiyle (ver-gilemede adalet, mali güce göre vergileme) somutlaştırılmaktadır. O nedenle Anaya-sa'nın 73'üncü maddesinin ihlali, 2 ve 5. maddelerinin de ihlali sonucunu doğura-caktır.

Anayasa'nın 10'uncu maddesinde ise eşitlik ilkesi yer almaktadır. Anayasa Mah-kemesi'nin ifade ettiği üzere; "[Eşitlik ilkesi] ile güdülen amaç, benzer koşullar içinde olan, özdeş nitelikte bulunan durumların yasalarca aynı işleme uyruk tutulmasını sağlamaktır." (Anayasa Mahkemesi'nin 13.04.1976 tarihli ve 1976/3 E.; 1976/3 K. sayılı Kararı). Yine AYM'ye göre; "Eşitlik ilkesinin amacı, aynı durumda bulunan kişilerin yasalar karşısında aynı

işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını ön-lemektir” (Anayasa Mahkemesi’nin 07.02.2006 tarihli ve 2006/11 E.; 2006/17 K. sayılı Kara-rı). Eşitlik ilkesinin ihlal edilip edilmediği hususunun tespitinde, somut olayda yapılan ayırımın haklı bir nedene dayanıp dayanmadığı noktası dikkate alınır: “Anayasa’nın 10. maddesinde öngörülen eşitlik, mutlak anlamda bir eşitlik olmayıp, ortada haklı nedenlerin bulunması halinde, farklı uygulamalara imkan veren bir ilkedir” (Anayasa Mahkemesi’nin 11.12.1986 tarihli ve 1985/11 E.; 1986/29 K. sayılı Kararı).

Hukuk devleti ile eşitlik ilkelerinin vergi hukuku bakımından görünümü, vergide genellik ilkesidir. Nitekim bu durum, literatürde şu biçimde ifade edilmektedir:

“Vergilendirmede genellik ve eşitlik ilkeleri geleneksel vergi adaleti ilkeleridir. Vergilendirmede genellik ilkesi bir toplumda yaşayan herkesin mali gücüne göre vergi yükümlüsü olmasını gerektirir. Günümüzde bu ilke herkesin şu veya bu şekilde geliri, serveti veya harcamaları üzerinden vergi ödemesi ile gerçekleşmektedir. Hukuk devleti kavramı açısından vergilendirmede genellik ilkesi ile yasa önünde eşitlik ilkesi çatışmaktadır. Anayasanın 10 uncu maddesine göre, herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir (f.1); hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz (f.2); devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde (...)9 kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar. (f.3). Bu hükümler uyarınca vergi yasalarının genel nitelikte olması gerekir; başka bir deyişle bu yasalar sadece şekli yasa değil maddî yasa özelliği de taşımalıdır. Böylece yasama organı şekli anlamda bir yasa ile kimliği belli kişilere mali yükümlülükler yükleyemez. Hukuk devleti ilkesi, kişilerin temel haklarını etkileyen yasaların genel olmasını zorunlu kılar. Bu anlamda vergilendirmenin genel olması, eşit olmasının da ön koşuludur. ...”

Öte yandan Fuller’in, kanun koyucunun kanun yaparken uyması gerektiğini belirttiği sekiz temel ilkenin biri, geçmişe yürümezlik ilkesidir. Ona göre; “Hukukun davranışa rehber olabilmesi için bu ilke, açık bir gerekliliktir. Vatandaşların davranışları henüz var olmayan kurallarla yönlendirilemez. Bununla birlikte politikacılar için geçmişe yürür yasa yapma, hataları düzeltmek ve hukuku kendi çıkarları için kullanmaları açısından ideal bir araçtır. ...”

Yine Anayasa Mahkemesi’nin bir kararına göre, “Hukuk devletinin gereği olan hukuk güvenliğini sağlama yükümlülüğü, kural olarak yasaların geriye yürütülmemesini gerekli kılar. “Yasaların geriye yürümezliği ilkesi” uyarınca yasalar, kamu yararı ve kamu düzeninin gerektirdiği, kazanılmış hakların korunması, mali haklarda iyileştirme gibi kimi ayrık durumlarda ilke olarak yürürlük tarihlerinden sonraki olay, işlem ve eylemlere uygulanmak üzere çıkarılırlar. Yürürlüğe giren yasaların geçmişe ve kesin nitelik kazanmış hukuksal durumlara etkili olmaması hukukun genel ilkelerindedir.” (AYM’nin 22.12.2011 tarihli ve 2010/7 E.; 2011/172 K. sayılı Kararı). Görüldüğü üzere, Anayasa bakımından yasaların geçmişe yürütülmemesi kural, geçmişe yürütülmesi istisnadır. Hukuk devletinin söz konusu genel ilkesi, iptali talep edilen fıkra bağlamında “vergi yasalarının geriye yürümezliği ilkesi” olarak tezahür etmektedir:

“1982 Anayasasında vergi yasalarının geriye yürümezliği ilkesi ile ilgili bir hüküm bulunmamasıyla beraber Anayasa Mahkemesi, geriye yürütülen vergi yasalarını hukuk devleti ilkesi ve ölçülülük açısından yargısal denetime tâbi tutabilir. Türk hukukunda vergilendirme işleminin “sebeup” unsurunu oluşturan vergi doğuran olay (VUK. m. 19) meydana geldikten sonra vergi yükünü artıran bir vergi yasası hükmü, gerçek geriye yürüme olarak nitelendirilebileceğinden Anayasa Mahkemesince iptal edilebilecektir. ... Anayasa Mahkemesi

her somut olayı kamu yararı ile yükümlülerin hukukî güvenliklerini karşılaştırarak irdedecektir. ...”

Diğer taraftan kanun koyulurken Anayasa'nın 2. maddesinde hüküm altına alınan hukuk devleti ile 13'üncü maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi nazara alınmalıdır. Nitekim Anayasa Mahkemesi de;

“Kanun koyucu, düzenlemeler yaparken hukuk devleti ilkesinin bir gereği olan ölçülülük ilkesiyle bağlıdır. Bu ilke ise “elverişlilik”, “gereklilik” ve “orantılılık” olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. “Elverişlilik”, başvuru önlemin ulaşılacak istenen amaç için elverişli olmasını, “gereklilik” başvuru önlemin ulaşılacak istenen amaç bakımından gerekli olmasını, “orantılılık” ise başvuru önlem ve ulaşılacak istenen amaç arasında olması gereken ölçüyü ifade etmektedir. ... (Anayasa Mahkemesi'nin 05.05.2016 tarihli ve 2016/16 E.: 2016/37 K. sayılı Kararı)”.

Vergi hukuku temelinde ölçülülük ilkesi, kamu maliye politikalarının sosyal amaçları gereği; mükelleflerin mali gücüne göre vergilendirilmeleriyle temin edilmektedir. Başka bir anlatımla;

“Mali güce göre vergilendirme (Ana, m. 73, f. 1) sosyal devletin vergi adaleti ile ilgili ilkesidir. Mali güce göre vergilendirme kişilerin ekonomik ve kişisel durumları göz önüne alınarak vergilendirilmeleridir. Bu ilkeye uyulması ile vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı da sağlanır. ...”

Başka bir yönden Anayasa'nın 2. maddesindeki hukuk devleti ilkesi gereğince, yasama işlemlerinin kişisel yararları değil kamu yararını gerçekleştirmek amacıyla yapılması zorunludur (Anayasa Mahkemesi'nin 17. 06. 2015 karar tarihli ve 2014/179 E.; 2015/54 K. sayılı Kararı). O halde verginin salınmasına yönelik kanunlarda aranan kamu yararı ise, genel olarak, kamu giderlerinin finansmanı için kaynak oluşturmaktır.

Ancak kanun koyucu, iptali talep edilen fıkrayla bahsi geçen ilkelerin gereklerini karşılamamıştır. Nitekim söz konusu vergi yükü sadece motorlu taşıt sahiplerine yüklenmiş; gelirden ve harcamalardan alınan vergiler ile servetten alınan vergi türü olan emlak vergisi / veraset ve intikal vergisi mükellefleri bakımından bu türden bir ek mükellefiyet öngörülmemiştir. Bu durum, verginin genelliği ve eşitliği ilkesini ihlal etmektedir. Kaldı ki bu durumu hukuka uygun kılacak bir haklı neden de gösterilmemiştir.

Buna ilave olarak bilhassa 197 sayılı Kanun'un 5., 6'ncı ve geçici 8. maddelerinde yer alan (I), (I/A), (II) ve (IV) sayılı tarifelere göre vergiye tabi olan ve 15.07.2023 tarihinde ilgili sicilde kayıt ve tescilli bulunan taşıtlar bakımından; vergi doğuran olay (motorlu taşıtın ilgili sicile kayıt ve tescilinin yapılması) meydana geldikten sonra; ek vergi koymak suretiyle vergi yükü arttırıldığından gerçek geriye yürüme bulunmaktadır.

Başka bir anlatımla Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu'nun “Verginin tarh, tebliğ ve ödenmesi” kenar başlıklı 9'uncu maddesi uyarınca motorlu taşıtlar vergisi 2023 yılının Ocak ayının başında yıllık olarak tarh ve tahakkuk ettirilmiştir ve 7456 sayılı Kanun'un yayımı tarihi olan 15.07.2023 tarihi itibarıyla tahsil edilmiş ve edilmektedir. Bununla birlikte anılan 9'uncu maddenin dördüncü fıkrasına göre motorlu taşıtlar vergisi her yıl Ocak ve Temmuz aylarında iki eşit taksitte ödenmektedir. Takvim yılının ilk altı ayında, taşıtın bünyesinde bir değişiklik olması veya verginin artırılması veya azaltılması halinde ikinci taksit, yeni duruma göre

ödenmektedir. Yine anılan Kanun'un "Yetki" kenar başlıklı 10'uncu maddesinin birinci fıkrasına göre her takvim yılı başından geçerli olmak üzere önceki yılda uygulanan taşıt değerleri ve vergi miktarları o yıl için Vergi Usul Kanunu hükümleri uyarınca tespit ve ilan olunan yeniden değerlendirme oranında artırılmaktadır.

Ancak iptali talep edilen fıkra ile tahsilat aşamasında olan (yahut yeniden değerlendirilen) bir verginin bir kez daha alınması öngörülmüş; dolayısıyla kanun koyucu tarafından uygulamada vergi doğuran olay gerçekleştikten sonra vergi tutarının artırılmasına yönelik netice doğuran bir düzenleme yapılmıştır.

Bununla birlikte 197 sayılı Kanun'un 5., 6'ncı ve geçici 8. maddelerinde yer alan (I), (I/A), (II) ve (IV) sayılı tarifelere göre vergiye tabi olan ve 15.07.2023 tarihinde ilgili sicilde kayıt ve tescilli bulunan taşıtlar ile 15.07.2023 tarihinden 31.12.2023 tarihine kadar ilgili sicillere ilk defa kayıt ve tescil edilecek olan taşıtlar bakımından; motorlu taşıtlar vergisi tutarı aynı miktarda bir kez daha ödeneceğinden, mükelleflerin mali gücüne göre vergilendirilmesi ilkesi ihlal edilmiştir. Mükelleflerin mali durumlarında ağır ekonomik krize sebep olacak ölçüde, bir kez daha mükelleflere aşırı külfet yüklenmiştir. Başka bir anlatımla iptali talep edilen fıkra ile mali güç / ödeme kabiliyeti dikkate alınmaksızın ikinci kez vergi tahakkuk ve tahsil edilmek suretiyle; vergi yükü, araç sahipleri aleyhine (ölçülülük ilkesinin orantılılık unsurunun aksine) fahiş düzeyde ağırlaştırılmıştır. Kaldı ki uygulamada olağan dönemde dahi motorlu taşıtlar vergisinin, miktar üzerinden alınması itibarıyla vergide adaleti zedelediği göz önünde bulundurulduğunda; bu verginin bir kez daha alınması, mükellefleri ekonomik olarak ezici nitelikte bir duruma koyacaktır.

Başka bir anlatımla, Anayasa Mahkemesi'nin 23.07.2003 tarihli ve 2003/48 E.; 2003/76 K. sayılı kararında yaptığı hukuki değerlendirmesi, mutatis mutandis eldeki somut dava konusuna uygulandığında; şu netice, ortaya çıkacaktır:

"İptali talep edilen birinci fıkra ile 2023 yılı içinde alınan motorlu taşıtlar vergisi aynı yıl içinde aynı miktarda ek vergi adı altında ikinci kez alınmaktadır. Oysa, 197 sayılı Kanun gereğince 2023 yılı için motorlu taşıtlar vergisinin Vergi Usul Kanunu'na göre yeniden değerlendirme oranı uygulanmak suretiyle zaten güncelleştirilerek alınmaktadır. Güncelleştirilen yeni miktar üzerinden 2023 yılında ikinci kez ek vergi tahakkuk ve tahsil edilmek suretiyle vergi yükü araç sahipleri aleyhine ağırlaştırılmakta, gelir ve kurumlar vergisi yükümlülükleri gibi diğer vergi mükelleflerine de yansıtılmamaktadır. Bu durum, vergi yükünün dengeli, adil, ölçülü ve eşit dağılımını engelleyerek Anayasa'nın 73'üncü maddesinde öngörülen vergilendirme ilkelerine aykırılık oluşturmaktadır".

Üstelik söz konusu ek verginin dehşet depremin vahim neticelerinin toplumsal dayanışmayla halli özelinde somutlaşan kamu yararını gerçekleştirmek için konulduğu ileri sürülse de; gerçek durum, esas hedefi yansıtmamaktadır. Başka bir anlatımla iptali talep edilen fıkra ile konu ek vergi, iktisat biliminin temel ilkeleri hilafına yönetilen mali politikaların, ekonomik istikrarsızlığın (ve sair sebeplerin) neden olduğu ulusal finansal açığa kaynak bulma arayışından, kamu borç stokunun azaltılmasından, uygulanmakta olan ekonomik program hedeflerini / bütçe mali disiplini tehlikeye düşüren gelir kaybının telafisinden dolayı konulmuştur. Kanun koyucu nezdinde dehşet depremin vahim neticelerinin toplumsal dayanışmayla halli gerekçesi, kriz içinde bulunan ekonominin yönetilebilir kılınması için kaynak arayışının bir perdesinden ibarettir. Velhasılıkelam ortada olağanüstü koşulların zorunlu kıldığı bir neden dolayısıyla kamu yararı bulunmamaktadır.

Zira 06.02.2023 Tarihinde Meydana Gelen Depremlerin Yol Açtığı Ekonomik Kayıpların Telifisi İçin Ek Motorlu Taşıtlar Vergisi İhdası ile Bazı Kanunlarda ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifine yönelik olarak TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu'nun 07.07.2023 tarihli toplantısında sunulan etki analizine göre; “2023 yılı Ocak ayında 37.2 milyar TL MTV tahakkuku gerçekleşmiş olup, deprem bölgesine yönelik verilecek istisnalar ve tahsilat gerçekleştirmeleri dikkate alınarak yaklaşık 30 milyar TL ilave gelir etkisi olacağı değerlendirilmektedir.”

İptali talep edilen fıkranın yer aldığı 1. maddeyi ihtiva eden 7456 sayılı Kanun'un TBMM tarafından kabul edilmesinden 1 gün sonra (15.07.2023 tarihli ve) 7457 sayılı 2023 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile Bağlı Cetvellerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun kabul edilmiştir. Anılan Kanun'un “Gider ve bağlı cetveller” kenar başlıklı 1. maddesi gereğince; bu Kanun'a bağlı (A) işaretli cetvelde gösterildiği üzere; 10.12.2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa ekli (I) sayılı cetvelde yer alan genel bütçe kapsamındaki idarelerin bütçe tertiplerine 1.074.508.886.000 Türk Lirası, (II) sayılı cetvelde yer alan özel bütçeli idarelerin bütçe tertiplerine 45.005.627.000 Türk Lirası olmak üzere toplam 1.119.514.513.000 Türk Lirası ödenek eklenmiştir. Yine “Gelir” kenar başlıklı 2. maddesi uyarınca 2023 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'na bağlı (B) işaretli cetvelde yer alan genel bütçe gelir tahmini bu Kanuna bağlı (B) işaretli cetvelde yer aldığı şekilde toplam 1.119.514.513.000 Türk Lirası artırılmıştır. Anılan Kanun'un genel gerekçesinin müteal-lik bölümü;

“16/12/2022 tarihli ve 7427 sayılı 2023 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile merkezi yönetim bütçe giderleri için 4.469.570.019.000 Türk Lirası ödenek tahsis edilmiştir. 06/02/2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş ili Pazarcık ve Elbistan ilçeleri merkezli depremler nedeniyle yapılan harca-malar başta olmak üzere kamu idarelerinin ödenek ihtiyaçlarının karşılanabilmesi amacıyla 1.119.514.513.000 Türk Lirası ödeneğin ilgili kamu idare bütçelerine eklenmesi teklif edilmektedir.”

şeklindedir. İlgili kamu idare bütçelerine eklenecek olan meblağ (1.119.514.513.000 Türk Lirası), ek motorlu taşıtlar vergisinin getireceği gelirin (30 milyar TL) katbekat fazlasıdır. Bu durum dahi, ek motorlu taşıtlar vergisinin salınmasının amacının, “acı depremin yaralarını sarmaktan” ziyade çok yüksek düzeydeki bütçe açığını kapatabilme gayretinden ibaret olduğunu ortaya koymaktadır.

Başka bir anlatımla 7457 sayılı Kanun'un 1. maddesinin gerekçesinde “Deprem zararlarının giderilmesi amacıyla ihtiyaç duyulan ödeneklerin toplamı 527.290.833.000 Türk Lirası olmakla birlikte bu amaçla ihtiyaç duyulan ödeneklerden bazılarının kullanım amacına açıklamalarda yer verilmektedir.” şeklindeki açıklama yer almaktadır. Söz konusu “1.119.514.513.000 Türk Lirası” tutarının, “527.290.833.000 Türk Lirası” kadarki bir bölümünün depreme hasredileceğinin gerekçede kaleme alınması dahi; anılan ek motorlu taşıtlar vergisinin konuluş amacının, tümüyle depremin zararlarını gidermek olmadığını net bir biçimde ortaya koymaktadır.

Bu nedenlerle anılan fıkra, Anayasa'nın 2, 5, 10, 13 ve 73'üncü maddelerine aykırıdır.

ii) Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılma ilkeleri ve güvence ölçütleri ile mülkiyet hakkı bakımından: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin Ek 1 No'lu Protokolü'nün 1. maddesinde ve Anayasa'nın 35. maddesinde temelini bulan mülkiyet hakkı; sahibine mülkiyetine müdahale edilmeksizin yararlanma, mülkiyetten yoksun bırakılmama,

mülkiyetinin kullanımının kontrol edilmemesi imkanı sağlar. Bununla birlikte mülkiyet hakkı; bir kimsenin, başkasının hakkına zarar vermemek ve yasaların koyduğu sınırlamalara da uymak koşulu ile bir şey üzerinde dilediği biçimde kullanma, ürünlerinden yararlanma, tasarruf etme (başkasına devretme, biçimini değiştirme, harcama ve tüketme, hatta yok etme) şeklinde tanımlanmaktadır (Anayasa Mahkemesi'nin 21.06.1989 tarihli ve 1988/ 34 E., 1989/26 K. sayılı Kararı).

Devlet tarafından vergi salınmakla (konulmakla/değiştirilmekle/kaldırılmakla) mükelleflerin mülkiyet hakkına müdahale edilmekte; lakin bu müdahale, Anayasa'nın 13'üncü maddesinde yer alan temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasının sınırlarının gereklerini karşıladığı nispette hukuka uygun kılınmaktadır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de çeşitli değerlendirmelerinde Devletlerin vergi salma hususunda geniş takdir yetkisi olduğuna ve fakat bu yetkinin hukuka uygun kullanılması (söz gelimi ilgili kişiler üzerine fahiş bir yük getirmemesi, ilgilinin mali durumunu temelden sarsmaması, vergi mevzuatının erişilebilir ve öngörülebilir olması) gerektiğine delalet etmektedir:

“1. madde açıkça devletlerin vergi koyma, ceza ve para cezalarını uygulama yetkisini tanımak-tadır. Vergilerin ödenmesinin sağlanması amacıyla konulan tedbirler 1 No'lu Ek Protokolün 1. maddesi-nin ikinci bendine kullanım kontrolü olarak kabul edilmiştir. Devletlere bu alanda geniş bir takdir yetki-si tanınmıştır. Mamafih, vergilerin artırılmasının ilgili kişiler üzerine fahiş bir yük getirdiği ya da ilgili-nin mali durumunu temelden sarstığı durumlarda Sözleşme organları başvuruyu değerlendirebilmektedir.

...

Başvurucunun bir birey değil şirket olduğu ve gelir vergisi mevzuatının erişilebilirlik ve öngörü-lebilirliği ile ilgili şikâyetle bulunulan Špaček, s.r.o. Çek Cumhuriyeti'ne karşı davasında Mahkeme alınan tedbirlerin kâfi derecede öngörülebilir olup olmadığının tayin edilmesinde uzman görüşüne başvurulması zorunluluğunu vurgulamıştır.”

Başka bir anlatımla Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi münferit kararlarında vergi salınmasının meşru bir amaç gütmeye; vergi salınmasını öngören yasal metnin açık, anlaşılabilir, net olmadığı; mükellefin orantısız bir külfet altına sokulduğu durumlarda mülkiyet hakkının ihlal edildiğine hükmetmiştir:

287. Bir miktar para ödenmesi anlamına gelen her vergi, ilgili kişinin malvarlığında azalmaya yol açtığı için ilke olarak Protokol No. 1 Madde 1'de güvence altına alınan hakka bir müdahaledir (Bur-den v. The United Kingdom [BD], § 59; Špaček, s.r.o., v. the Czech Republic, § 39).

288. Vergisel amaçlar için yapılan müdahale genellikle, bu Maddenin ikinci fıkrası çerçevesinde vergi veya diğer katkıların ödenmesi bakımından açıkça tanınan istisna kapsamında haklılaştırılmaktadır (Gasus Dosier- und Fördertechnik GmbH v. the Netherlands, § 59).

289. Yine de bu mesele Mahkemenin görev alanına girmektedir; ne de olsa Protokol No. 1 Madde 1'in doğru şekilde uygulanması kendi yaptığı denetimin konusunu teşkil etmektedir (Orion-Bşeclav, S.R.O. v. the Czech Republic (dec.)). Yükselen vergilerden kaynaklanan bir mali yükümlülük, eğer ilgili ki-şiye aşırı bir külfet yüklüyor veya kişinin mali durumuna temelden müdahale ediyorsa mülkiyet hakkı garantisini olumsuz etkileyebilir

(Ferretti v. Italy, Komisyon kararı; Wasa Liv Ömsesidigt, Försäkringsbolaget Valands Pensionsstiftelse and a group of approximately 15,000 individuals v. Sweden, Komisyon kararı; Buffalo S.r.l. in liquidation v. Italy, § 32).

290. Tıpkı vergilendirme alanındaki siyasetleri oluşturmak ve uygulamakta olduğu (“Bulves” AD v. Bulgaria, § 63; Gasus Dossier- und Fördertechnik GmbH v. the Netherlands, § 60; Stere and Others v. Ro-mania, § 51) gibi, ekonomik veya toplumsal strateji genel önlemleri söz konusu olduğunda Devlete Söz-leşme çerçevesinde geniş bir takdir marjı tanınmaktadır (Wallishausen v. Austria (no. 2), § 65). Mahkeme, makul bir temelden yoksun olmadıkça yasamanın bu tip konulardaki değerlendirmesine saygı göster-mektedir (Gasus Dossier- und Fördertechnik GmbH v. the Netherlands, § 60).

291. Tarh edecekleri vergi ya da katkıların türünü belirlemek öncelikle ulusal makamlara

düşmektedir. Bu alandaki kararlar, normalde, Sözleşmenin Taraf Devletlerin yetkisine bıraktığı siyasal, ekonomik ve toplumsal problemlerin değerlendirilmesini ihtiva eder ki bu problemleri değerlendirmekte ulusal makamlar Sözleşme organlarına göre daha iyi bir konumdadır (Musa v. Austria, Komisyon kararı; Baláž v. Slovakia (dec.); Azienda Agricola Silverfunghi S.a.s. and Others v. Italy, § 103; R.Sz. v. Hungary, §§ 38 ve 46). Neyin vergilendirilebilir gelir olarak sınıflandırılacağı ve vergi mükellefiyetinin hangi somut önlemlerle icra edileceği ha kında seçim yapmak da ulusal yasama organının vazifesidir (Cacciato v. Italy (dec.), § 25; Guiso and Consiglio v. Italy (dec.), § 44).

...

295. Vergi mevzuatının sırf geriye yürürlü olması, tek başına ihlal teşkil etmemektedir (örneğin, belirli işlemleri vergiye tabi kılan geriye yürürlü kanun (M.A. and 34 Others v. Finland (dec.)).

...

297. Sırf vergi oranının çok yüksek olması, tek başına ihlal teşkil etmemektedir; Mahkeme

başvurucunun muhatap olduğu vergi oranını incelemektedir (R.Sz. v. Hungary, § 54). Uyuşmazlık konu-su gelirin elde edildiği sırada yürürlükteki orandan dikkate değer ölçüde daha yüksek orandaki bir vergilendirme, Protokol No. 1 Madde 1 tarafından korunan beklentilere makul olmayan bir müda-hale olarak görülebilir (M.A. and 34 Others v. Finland (dec.)).

...”

Diğer bir söyleyişle Anayasa’nın 73’üncü maddesi, mülkiyet hakkının Anayasal sınırını çizmektedir. Diğer bir deyişle vergi salma, Devletin zor kullanma yetkisi çerçevesinde kişilerin mülkiyet hakkına yapılan bir müdahaleyi oluşturmaktadır. O halde vergi alanında yapılan, nihayetinde vergi yükümlüsünün mülkiyet hakkına müdahale sonucunu doğuracak tüm düzenlemelerin; Anayasa’nın 13’üncü maddesine istinaden belirlenen sınırlandırmanın sınırlarına ve sosyal adalet anlayışına uygun olması gerekmektedir. Nitekim Anayasa Mahkemesi de, bir kararında,

“Anayasa’nın 13. maddesi temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri, 35. maddesi mülkiyet hakkının sınırlandırılmasına ilişkin özel ilkeleri tespit ederken, vergi ödevine ilişkin 73. maddesi ise, vergi yoluyla mülkiyet hakkına yapılacak müdahalelerin anayasal sınırlarına ilişkin özel hükümler içermektedir. Bu durumda Anayasa’nın bütünselliği ilkesi gereği, başvuru konusu somut olayın değerlendirilmesinde ilgili Protokol hükmü ve Anayasa’nın 35. maddesiyle birlikte 13. ve 73. maddelerinin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Böylelikle, mülkiyet hakkına yönelik vergisel müdahalelerin hukuka uygunluğunu sağlayacak sınırlar ortaya konularak, mülkiyet hakkının Anayasa hükümleri çerçevesinde yeterli ve etkili bir şekilde korunması sağlanmış olacaktır.”

şeklindeki temellendirmeyi kaleme almıştır (Anayasa Mahkemesi’nin 12.11.2014 tarihli ve 2014/6192 Başvuru No’lu Türkiye İş Bankası A. Ş. Kararı, § 40). Devlet, vergileme ile kişinin mülkiyet hakkına müdahale etmektedir.

Yukarıda iptali talep edilen fıkra konu ek motorlu taşıtlar vergisi, dehşet depremin vahim neticelerinin toplumsal dayanışmayla halli özelinde somutlaşan kamu yararını gerçekleştirmeye yönelik olmadığı; bilakis iktisat biliminin temel ilkeleri hilafına yönetilen mali politikaların, ekonomik istikrarsızlığın (ve sair sebeplerin) neden olduğu ulusal finansal açığa kaynak bulma arayışından, kamu borç stokunun azaltılmasından, uygulanmakta olan ekonomik program hedeflerini / bütçe mali disiplini tehlikeye düşüren gelir kaybının telafisine matuf olduğu detaylı biçimde açıklanmıştır. Yine anılan ek verginin mali güce göre vergilendirme, vergi yükünün dengeli, adil, ölçülü ve eşit dağılımı ilkeleri hilafına diğer bir deyişle ölçülülük ilkesinin orantılılık unsurunun gereğinin aksine salındığı ortaya konulmuştur. Halbuki anılan mükelleflerin mülkiyet hakkına söz konusu 1. maddenin iptali talep edilen birinci fıkrasıyla yapılan müdahalenin hukuka uygun kılınmasının gerek şartlarından ikisi, Anayasa’nın 13’üncü maddesi gereğince bu müdahalenin kamu yararı barındırması ve orantılı biçimde yapılmasıdır. Ancak söz konusu iki gerek şart, sağlanamamıştır. Bununla birlikte vergileme döneminin içinde iken bu türden bir ek vergi getirilmesi, mükellefler bakımından öngörülebilir de değildir; mükelleflerin hukuki güvenliği sağlanamamıştır.

Bu noktada belirtmek gerekir ki Devletin (genel olarak) kamu hizmetlerinin finansmanı için tahsil ettiği vergiye yönelik düzenlemeleri, mükelleflerin mülkiyet haklarını gözetmeksizin kanunlaştırması; vergi politikasının nihai amacının gerçekleşmesini ve mükelleflerin rızaya dayalı (vergi borçlarını ifa etmeye yönelik) iradelerini ortadan kaldıracaktır. Bu nedenle anılan fıkra, Anayasa’nın 13 ve 35. maddelerine aykırıdır.

iii)Kuvvetler ayrılığı ilkesi, hiçbir kimsenin veya organın Anayasa’dan kaynaklanmayan bir yetkiyi kullanamaması ve Anayasa Mahkemesi kararlarının bağlayıcılığı bakımından: Anayasa Mahkemesi kararlarında Anayasa’nın 153’üncü maddesinde belirtilen bağlayıcılık ilkesine aykırılıktan söz edilebilmesi için iptal edilen kuralla dava konusu yeni düzenlemenin içerik ve kapsam bakımından aynı ya da benzeri olması gerektiği belirtilmektedir (Anayasa Mahkemesi’nin 12.11.1991 tarihli ve 1991/7 E.: 1991/43 K. sayılı Kararı).

Bu doğrultuda iptali talep edilen fıkra benzer düzenlemeler, daha önce pek çok kez kanun düzeyinde kaleme alınmış ve Anayasa Mahkemesi nezdinde iptal davasına konu olmuştur. Bu kararlardan bazılarını aşağıdaki biçimde sıralamak mümkündür:

-Anayasa Mahkemesi’nin 28.03.2001 tarihli ve 1999/51 E.; 2001/63 K. sayılı Kararında 26.11.1999 tarihli ve 4481 sayılı 17.8.1999 ve 12.11.1999 Tarihlerinde Marmara Bölgesi ve

Civarında Meydana Gelen Depremın Yol Açtığı Ekonomik Kayıpları Gidermek Amacıyla Bazı Mükellefiyetler İhdası ve Bazı Vergi Kanunlarında Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un

"MADDE 7.- 18.2.1963 tarihli ve 197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanununun 5 ve 6 ncı maddelerinde yer alan (I), (II), (III) ve (IV) sayılı tarifelere göre vergiye tabi olan ve bu Kanunun yayımlandığı tarihte ilgili sicilde kayıtlı bulunan taşıtlar, bir defaya mahsus olmak üzere, 1999 yılı için tahakkuk ettirilen motorlu taşıtlar vergisi tutarı kadar, ek motorlu taşıtlar vergisine tabidir.

Ancak, bu Kanunun 3 ncü maddesine göre ek gelir ve ek kurumlar vergisinden muaf olanlar ile 17.8.1999 veya 12.11.1999 tarihlerinde meydana gelen depremde eşini veya birinci derece kan hısımlarından birini kaybedenlere ait taşıtlar, depremde hasar gördüğü tevsik edilecek taşıtlar, münhasıran yolcu ve yük taşıma faaliyetinde bulunanların taşımacılık faaliyetinde kullandıkları taşıtlar ek motorlu taşıtlar vergisine tabi değildir.

Ek motorlu taşıtlar vergisi, bu Kanunun yayımı tarihinde tahakkuk etmiş sayılır.

Kanunun yayımı tarihinde ilgili sicilde adlarına kayıtlı taşıt bulunan gerçek ve tüzel kişiler, bu taşıtlar dolayısıyla 1999 yılı için tahakkuk eden motorlu taşıtlar vergisinin yıllık tutarını, ek motorlu taşıtlar vergisi olarak birinci taksiti, bu Kanunun yayımını izleyen ayın sonuna kadar, ikinci taksiti ise 2000 yılının Mart ayının sonuna kadar olmak üzere iki eşit taksitte taşıtın kayıtlı olduğu yerin vergi dairesine öderler."

şeklindeki hükmü,

“Maddede, ek motorlu taşıtlar vergisi düzenlenmiştir.

Maddenin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkralarında, 197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Yasa-sı'na göre, motorlu taşıtlar vergisinin konusuna giren ve 4481 sayılı Yasa'nın yayımı tarihinde ilgili sicilinde gerçek ve tüzel kişiler adına kayıtlı taşıtların, 1999 yılı için tahakkuk ettirilen motorlu taşıtlar vergisi tutarı kadar ve bir defaya mahsus olmak üzere ek motorlu taşıtlar vergisine tabi tutula-cağı, Yasa'nın yayımlandığı 26.11.1999 tarihinde tahakkuk etmiş sayılan ek verginin, Aralık 1999 ve Mart 2000 aylarında iki eşit taksitte ödeneceği hükme bağlanmıştır.

Maddenin ikinci fıkrasında ise, ek gelir ve ek kurumlar vergisinden muaf olanların ek motorlu taşıtlar vergisinden de muaf olacakları, ayrıca, Kocaeli, Sakarya, Yalova ve Bolu illerinin merkez ve ilçelerinde kayıt ve tescil edilmiş taşıtlardan ek vergi alınmayacağı, 17.8.1999 veya 12.11.1999 tarihinde meydana gelen depremlerde, varlıklarının en az yüzde onunu kaybedenlerin taşıtları ile eşini veya birinci derece kan hısımlarından birini kaybedenlerin taşıtlarının, depremde hasar gördüğü bel-gelenen taşıtlar ile taşımacılıkta kullanılan taşıtların ek motorlu taşıtlar vergisine tabi olmayacak-ları belirtilmiştir.

Dava dilekçesinde kuralın Anayasa'nın 2. ve 73. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Bu düzenleme de kuşkusuz 1. ve 6. maddelerin incelenmesi sırasında belirtildiği gibi kamu yararı amacıyla getirilmiş olup aynı gerekçelerle, Anayasa'nın 2. ve 73. maddelerine aykırı de-ğildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Haşim KILIÇ ve Yalçın ACARGÜN bu görüşe katılmamışlardır.”

şeklindeki gerekçeye istinaden iptal edilmemiştir.

-Anayasa Mahkemesi'nin 23.07.2003 tarihli ve 2003/48 E.; 2003/76 K. sayılı Kararında 03.04.2003 tarihli ve 4837 sayılı Ekonomik İstikrarı Sağlamak İçin Ek Vergi-ler Alınması Hakkında Kanun'un

“MADDE 1.- 18.2.1963 tarihli ve 197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanununun 5 ve 6 ncı maddelerinde yer alan (I), (II), (III) ve (IV) sayılı tarifelere göre vergiye tâbi olan ve bu Kanunun yayımlandığı tarihte ilgili sicilde kayıtlı bulunan taşıtlar, bir defaya mahsus olmak üzere 2003 yılı için tahakkuk ettirilen motorlu taşıtlar vergisi tutarı kadar, ek motorlu taşıtlar vergisine tâbidir.

Ek motorlu taşıtlar vergisi, bu Kanunun yayımı tarihinde tahakkuk etmiş ve tebliğ edilmiş sayılır.

Kanunun yayımı tarihinde 2003 yılı için adına motorlu taşıtlar vergisi tahakkuk etmiş olan gerçek ve tüzel kişilerden, bu taşıtlar dolayısıyla 2003 yılı için tahakkuk eden motorlu taşıtlar vergisi kadar ek motorlu taşıtlar vergisi alınır. Verginin birinci taksiti, bu Kanunun yayımını izleyen ayın sonuna kadar, ikinci taksiti ise 2003 yılının Ekim ayı sonuna kadar eşit taksitler halinde taşıtların kayıtlı olduğu yerin vergi dairesine ödenir.

Tahsil edilen vergiler üzerinden 2.2.1981 tarihli ve 2380 sayılı Kanun ile 27.6.1984 tarihli ve 3030 sayılı Kanuna göre mahallî idarelere pay verilmez.”

şeklindeki hükmü,

“Başvurularda, kuralla getirilen ek vergi yükümlülüğünün, Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen sosyal hukuk devletinin gereği olan “hukuk güvenliği ilkesi” ile 10. maddesindeki “yasa önünde eşitlik ilkesi” ve 73. maddesindeki “malî güce göre vergilendirme ve vergi yükünün adaletli ve dengeli bir şekilde dağılımı ilkesi”ne aykırılığı ileri sürülmektedir.

4837 sayılı Yasa'nın iptali istenen 1. maddesiyle 197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanu-nu'nun 5. ve 6. maddelerinde yer alan tarifelere göre, 2003 yılı için tahakkuk ettirilen motorlu taşıtlar vergisi tutarı kadar bu Kanun'un yayımlandığı tarihte sicilde kayıtlı bulunan taşıtlardan ek motorlu taşıtlar vergisi alınacağı öngörülmüştür.

İptali istenilen kuralları içeren Yasa'nın genel gerekçesinde, “2003 yılı ekonomik istikrarının gerçekleştirilmesi bakımından gayri safi millî hasılanın % 6,5'i seviyesinde öngörülmüş olan kamu sektörü faiz dışı fazla hedefine ulaşabilmek için ilave tedbir olarak gelir artırıcı politikaların uygulanmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu hedefin tutturulması konusundaki kararlılığın bir göstergesi olarak servet üzerinden bir defaya mahsus olmak üzere ek motorlu taşıtlar ve ek emlak vergisi alınması gereği doğmuştur.

Gelir artırıcı tedbirlerin uygulamasında, vergi yükünün adil bir şekilde dağılımının sağlanması önem taşımaktadır. Bu nedenle özellikle servet üzerinden alınan vergilere yönelik olarak düzenleme yapılması bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmaktadır.

Ülkemizde son yıllarda dolaylı vergilerin yükü giderek artan bir seyir izlemiştir. 2003 yılında olduğu gibi orta vadede malî disiplini sağlamak ve kamu borç stokunun azalan seviyelerde sürdürül-mesini temin etmek için, ek motorlu taşıtlar ve ek emlak vergisi uygulaması ile vergi yükünde dolaylı vergiler lehine olan trendin değiştirilmesine yönelik olarak bir düzenleme yapılmış olmaktadır. Böy-lece dolaylı-dolaysız vergi yükündeki olumsuzluğun iyileştirilmesine katkı sağlanması amaçlanmak-tadır.”

denilmektedir.

Anayasa'nın 73. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında, “Herkes, kamu giderlerini karşıla-mak üzere, malî gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür. Vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı, maliye politikasının sosyal amacıdır.” denilmektedir. Burada verginin malî güce göre alınması ve ge-nelliği ilkeleriyle vergilendirmede eşitlik ve adaletin gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır.

Ekonomi ve vergi hukuku alanında malî güce ilişkin göstergelerin gelir, sermaye ve harcama-lar olduğu kabul edilmektedir. Malî güç, ödeme gücünün kaynağı, dayanağı, nedeni ve varlık koşulu-dur. Yasakoyucunun vergilendirmede, kişilerin sahip olduğu ekonomik değer ile malî güçlerini gözö-nünde bulundurması gerekir.

Vergide genellik ilkesi, herhangi bir ayırım yapılmaksızın malî gücü olan herkesin vergi yü-küne katılmasını ve vergi ödemesini ifade eder. Malî güce göre vergilendirme, verginin, yükümlülerin ekonomik ve kişisel durumlarına göre alınmasıdır. Bu ilke, aynı zamanda vergide eşitlik ilkesinin uy-gulama aracı olup, malî gücü fazla olanın malî gücü az olana göre daha fazla vergi ödemesini gerek-tirir. Vergide eşitlik ilkesi ise malî gücü aynı olanlardan aynı, farklı olanlardan ise farklı oranda vergi alınması esasına dayanır. Diğer bir anlatımla, yükümlülerin genel vergi yüküne kendi ödeme güçlerine göre katılmalarıdır.

Hukuk devleti, tüm devlet organlarının eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, yönetilenlere güçlü, etkin ve kapsamlı biçimde hukuksal güvencenin sağlandığı, temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alındığı, hukukun evrensel kurallarına saygı gösterildiği ve adaletli bir hukuk düzeninin ger-çekleştirildiği devlettir. Hukuk devletinin öğeleri arasında eşitlik ilkesi de vardır.

Yasa'nın iptali istenen 1. maddesiyle 2003 yılı içinde alınan motorlu taşıtlar vergisi aynı yıl içinde aynı miktarda ek vergi adı altında ikinci kez alınmaktadır. Oysa, 197 sayılı Yasa gere-ğince 2003 yılı için motorlu taşıtlar vergisinin Vergi Usul Kanunu'na göre yeniden değerlendirme oranı uygulanmak suretiyle zaten güncelleştirilerek alınmaktadır. Güncelleştirilen yeni miktar üzerinden 2003 yılında ikinci kez ek vergi tahakkuk ve tahsil edilmek suretiyle vergi yükü araç sahipleri aleyhine ağırlaştırılmakta, gelir ve kurumlar vergisi yükümlüleri gibi diğer vergi mü-kelleflerine de yansıtılmamaktadır. Bu durum, vergi yükünün dengeli, adil, ölçülü ve eşit dağı-lımını engelleyerek Anayasa'nın 73. maddesinde öngörülen vergilendirme ilkelerine aykırılık oluşturmaktadır.

Yasa'nın genel gerekçesinde, ekonomik istikrarı sağlamak ve kamu borç stokunun azal-tılmasını temin amacıyla bu düzenlemenin yapıldığı açıklanmakta ise de bunun olağanüstü ko-şulların zorunlu kıldığı haklı bir neden olarak kabulü mümkün görülmemiştir.

Açıklanan nedenlerle, Yasa'nın 1. maddesi Anayasa'nın 2. ve 73. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Konunun, Anayasa'nın 10. maddesi yönünden incelemesine gerek görülmemiştir.

Haşım KILIÇ ve Yalçın ACARGÜN iptal kararına farklı gerekçe ile katılmış, Mustafa BUMİN, Samia AKBULUT, Sacit ADALI ve Aysel PEKİNER ise bu görüşlere katılmamışlardır.”

şeklindeki gerekçeye istinaden iptal edilmiştir.

-Anayasa Mahkemesi'nin 07.10.2003 tarihli ve 2003/73 E.; 2003/86 K. sayılı Kararında 30.07.2003 tarihli ve 4962 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Vakıflara Vergi Muafiyeti Tanınması Hakkında Kanun'un

“MADDE 21.- 18.2.1963 tarihli ve 197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanununun 5 ve 6 ncı maddelerinde yer alan (I), (II), (III) ve (IV) sayılı tarifelere göre vergiye tabi olan ve bu Kanunun yayımlandığı tarihte ilgili sicilde kayıt ve tescilli bulunan taşıtlar ile yine bu Kanunun yayımı tarihinden 31.12.2003 tarihine kadar ilgili sicillere ilk defa kayıt ve tescil edilecek olan taşıtlar, bir defaya mahsus olmak üzere, anılan Kanundaki tarifelerde ilgili taşıt cinsi için belirlenmiş olan 2003 yılı tutarları kadar, taşıt vergisine tâbidir.

...”

şeklindeki hükmü,

“Dava dilekçesi ve başvuru kararında, 197 sayılı Kanuna göre, yılın ikinci yarısında iktisap edilen taşıtlar nedeniyle motorlu taşıtlar vergisinin sadece ikinci taksidinin ödenecek olmasına rağmen, iptali istenilen kuralda, yılın ikinci yarısında ilk defa kayıt ve tescil edilen taşıtlar için de 2003 yılına ait motorlu taşıtlar vergisinin tamamının taşıt vergisi olarak alınmasının öngörülmesinin vergi mükellefleri arasında eşitsizliğe neden olduğu, iptali istenilen kuralın, Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen sosyal hukuk devletinin gereği olan “hukuk güvenliği ilkesi” ile 10. maddesindeki “yasa önünde eşitlik ilkesi” ve 73. maddesindeki “malî güce göre vergilendirme ve vergi yükünün adaletli ve dengeli bir şekilde dağılımı ilkesi”ne aykırılığı ileri sürülmektedir.

4962 sayılı Yasa'nın iptali istenen 21. maddesinin birinci fıkrasında, 197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu'nun 5. ve 6. maddelerinde yer alan (I), (II), (III) ve (IV) sayılı tarifelere göre vergiye tâbi olan ve bu Kanun'un yayımlandığı tarihte ilgili sicilde kayıt ve tescilli bulunan taşıtlar ile yine bu Kanun'un yayımı tarihinden 31.12.2003 tarihine kadar ilgili sicillere ilk defa kayıt ve tescil edilecek olan taşıtlar, bir defaya mahsus olmak üzere, anılan Kanun'daki tarifelerde ilgili taşıt cinsi için belirlenmiş olan 2003 yılı tutarları kadar, taşıt vergisine tâbi olacakları öngörülmüştür.

Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, insan haklarına dayanan, bu hak ve öz-gürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve yasalarla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık, Anayasa'nın ve yasaların üstünde yasa koyucunun da bozamayacağı temel hukuk ilkeleri bulun-duğu bilincinde olan devlettir.

Anayasa'nın 73. maddesinde, herkesin kamu giderlerini karşılamak üzere mali gücüne göre vergi ödemekle yükümlü bulunduğu, vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımının,

maliye politikası-nın sosyal amacı olduğu, vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin kanunla konulacağı, de-ğiştirileceği veya kaldırılacağı öngörülerek Anayasa'nın 2. maddesinde nitelikleri belirtilen hukuk devleti ilkesi vergilendirme ilkeleri yönünden somut biçimde dile getirilmiştir.

Buna göre, devletin vergilendirme yetkisinin sınırı, aynı zamanda kişilerin hak ve özgürlüklerin de sınırını oluşturduğundan, bu yetkinin keyfiliğe kaçacak biçimde kullanılmasının önlenmesi, hukuk devleti olmanın gerekleri arasında öncelikli bir yere sahip bulunmaktadır. Vergilendirme alanında olası keyfi uygulamalara karşı düşünülen ilk önlem, kuşkusuz yasallık ilkesidir. Ancak vergilerin yasayla getirilmesi, yalnız başına vergilendirme yetkisinin keyfi kullanılarak adaletsiz sonuçlar doğurmasını engelleyemeyeceğinden, yasallık ilkesi yanında verginin genel ve eşit olması, idare ve kişiler yönünden duraksamaya yol açmayacak belirlilik içermesi, geçmişe yürümemesi, öngörülebilir olması ve hukuk güvenliği ilkesine de uygunluğunun sağlanması gerekir.

Vergide genellik ilkesi, herhangi bir ayırım yapılmaksızın malî gücü olan herkesin vergi yüküne katılmasını ve vergi ödemesini ifade eder. Malî güce göre vergilendirme, verginin, yükümlülerin ekonomik ve kişisel durumlarına göre alınmasıdır. Bu ilke, aynı zamanda vergide eşitlik sağlanması-nın uygulama aracı olup, malî gücü fazla olanın malî gücü az olana göre daha fazla vergi ödemesini gerektirir. Vergide eşitlik ilkesi ise malî gücü aynı olanlardan aynı, farklı olanlardan ise farklı oranda vergi alınması esasına dayanır.

Vergi hukuku alanında kabul gören ve Anayasa ile de güvence altına alınan vergilendirme esaslarından, beklenmedik doğal felaketler, savaş ve seferberlik hali, siyasi, ekonomik ve sosyal kriz-ler gibi toplumu temelden sarsabilecek olaylar nedeniyle farklı düzenlemeler getirilmesi mümkün ise de, bunun dışındaki düzenlemeler, sosyal adaleti, sosyal refahı ve sosyal güvenliği sağlamakla yükümlü olan hukuk devletinin bu niteliği ile bağdaşmaz.

Öte yandan, Yasa'nın madde gerekçesinde, ek motorlu taşıtlar vergisine ilişkin hükmün iptali nedeniyle ortaya çıkan ve uygulanmakta olan ekonomik program hedeflerini / bütçe mali disiplini tehlikeye düşüren gelir kaybının telafisi amacıyla düzenleme yapıldığı açıklanmakta ise de bunun olağanüstü koşulların zorunlu kıldığı bir neden olarak kabulü mümkün görülmemiştir.

Dava konusu düzenleme ile malî güç nazara alınmaksızın ve olağanüstü bir durum da olmaksızın ikinci kez vergi tahakkuk ve tahsil edilmek suretiyle vergi yükü araç sahipleri aleyhine ağırlaştırıldığından, 21. maddenin birinci fıkrası Anayasa'nın 2., 10. ve 73. maddelerine ay-kırıdır, iptali gerekir.

Mustafa BUMİN, Haşim KILIÇ, Yalçın ACARGÜN ve Sacit ADALI bu görüşe kısmen katılmışlardır.

Fulya KANTARCIOĞLU bu görüşlere ek gerekçe ile katılmıştır.”

şeklindeki gerekçeye istinaden iptal edilmiştir.

Anayasa Mahkemesi'nin bahsi geçen kararları nazara alındığında da görüleceği üzere; (yukarıda ayrıntılı biçimde açıklandığı gibi) iptali talep edilen fıkrayla ek motorlu taşıtlar vergisi ihdas edilmektedir.

Halbuki ‘‘2023 yılı içinde alınan motorlu taşıtlar vergisi, aynı yıl içinde aynı miktarda ek vergi adı altında ikinci kez alındığından; 197 sayılı Kanun gereğince 2023 yılı için motor-lu taşıtlar vergisinin Vergi Usul Kanunu'na göre yeniden değerleme oranı uygulanmak suretiyle zaten güncelleştirilerek alındığından; güncelleştirilen yeni miktar üzerinden 2023 yılında ikinci kez ek vergi tahakkuk ve tahsil edilmek suretiyle vergi yükü araç sahipleri aleyhine ağırlaştırıldığından; gelir ve kurumlar vergisi yükümlüleri gibi diğer vergi mkel-leflerine de yansıtılmadığından’’ bahisle; söz konusu ek vergi, Anayasa'nın 2, 5, 10, 13, 35, 73'üncü maddelerinde temelini bulan hukuk devleti ilkesine, sosyal devlet ilkesine, geçmişe yürümezlik ilkesine, kamu yararı ilkesine, Devletin temel amaç ve görevlerine, eşitlik ilkesine, ölçülülük ilkesine, vergide genellik ve adalet, vergi yükünün dengeli bi-çimde dağılımı ile mali güce göre vergilendirme başta olmak üzere vergilendirmenin Anayasal ilkelerine ve mülkiyet hakkına hanel getirmektedir.

Kaldı ki söz konusu hukuka aykırılığı meşrulaştıracak kamu yararı / ‘‘olağanüstü koşulların zorunlu kıldığı haklı neden’’ de bulunmamaktadır. Her ne kadar iptali talep edilen fıkranın yer aldığı madde gerekçesinde ‘‘06.02.2023 tarihinde Kahramanmaraş ilinde meydana gelen depremlerin etkisinin azaltılması amacıyla ortaya çıkan finansman ihtiyacının karşılanması’’ amacı zikredilmiş olsa da; burada esas ratio legis'in dehşet depremin vahim neticelerinin toplumsal dayanışmayla halli olmadığı izahtan varestedir. Zira iptali talep edilen fıkraya konu ek verginin salınması, iktisat biliminin temel ilkeleri hilafına yönetilen mali politikaların, ekonomik istikrarsızlığın (ve sair sebeplerin) neden olduğu ulusal finansal açığa kaynak bulma arayışından, kamu borç stokunun azaltılma-sından, uygulanmakta olan ekonomik program hedeflerini / bütçe mali disiplinini tehli-keye düşüren gelir kaybının telafisinden başka bir Şey değildir.

Anayasa Mahkemesi'nin verdiği (23.07.2003 tarihli ve 2003/48 E.; 2003/76 K. ve 07.10.2003 tarihli ve 2003/73 E.; 2003/86 K. sayılı) iptal kararları karşısında; kanun koyucunun Anayasa'nın 2, 10 ve 73'üncü maddelerine -benzer sakatlıktan muzdarip olması hasebiyle-aykırı olan iptali talep edilen fıkrayı kanunlaştırması, Anayasa'nın 153'üncü maddesini ihlal ettiği gibi, hiçbir kimse ve organın kaynağını Anayasa'dan almayan bir Devlet yetkisi kullanamayacağını öngören 6'ncı maddesine ve Anayasa'nın Başlangıç bölümünde yer alan kuvvetler ayrılığı ilkesine de hanel getirmektedir.

iv)Uluslararası anlaşmaların iç hukuka etkisi bakımından: Anayasa'nın 90'ıncı maddesine göre temel hak ve özgürlüklere ilişkin usulüne göre yürürlüğe konmuş uluslararası anlaşmalar, (kanunlara nazaran hakkı koruyucu, kullanımını genişletici hükümler barındırması kaydıyla) normlar hiyerarşisinde kanunun üstündedir. İptali talep edilen fıkra, Anayasa'nın 35. maddesiyle benzer hükümler içeren Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin Ek 1 No'lu Protokolü'nn mülkiyet hakkına ilişkin 1. maddesini de ihlal ettiğinden Anayasa'nın 90'ıncı maddesine de aykırıdır.

Tüm bu nedenlerle 7456 sayılı Kanun'un 1. maddesinin birinci fıkrası, Anayasa'nın Başlangıç bölümüne, 2, 5, 6, 10, 13, 35, 73, 90 ve 153'üncü maddelerine aykırıdır; anılan fıkranın iptali gerekir.

b) 14.07.2023 tarihli ve 7456 sayılı 06.02.2023 Tarihinde Meydana Gelen Depremlerin Yol Açtığı Ekonomik Kayıpların Telafisi İçin Ek Motorlu Taşıtlar Vergisi İhdası ile Bazı Kanunlarda ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 1. maddesinin yedinci fıkrasında yer alan ‘‘2/7/2008 tarihli ve 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun

ile diğer kanunlara göre mahallî idarelere verilecek payların hesabında dikkate alınmaz” ibaresinin Anayasa’ya aykırılığı

7456 sayılı Kanun’un “Ek motorlu taşıtlar vergisi” kenar başlıklı 1. maddesinin yedinci fıkrası uyarınca; bu maddeye göre tahsil edilen ek motorlu taşıtlar vergisi, genel bütçe geliri olarak kaydedilecek ve 02.07.2008 tarihli ve 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun ile diğer kanunlara göre mahalli idarelere verilecek payların hesabında dikkate alınmayacaktır. Ancak ek motorlu taşıtlar vergisinin 5779 sayılı Kanun ile diğer kanunlara göre mahalli idarelere verilecek payların hesabında dikkate alınmamasına neden olan ve iptali talep edilen ibare, Anayasa’ya aykırıdır.

Öncelikle belirtmek gerekir ki Anayasa’nın 127. maddesi gereğince Türk idare hukukunda mahalli idareler: il özel idareleri, belediyeler ve köy tüzel kişiliğinden teşekkül etmektedir. İptali talep edilen ibare uyarınca 5779 sayılı Kanun ile diğer kanunlara göre mahalli idarelere verilecek payların hesabında 7456 sayılı Kanun’un 1. maddesiyle salınan ek motorlu taşıtlar vergisi dikkate alınmayacaktır. Halbuki Türk idare ve vergi hukuku sisteminde genel bütçeye gelir kaydedilen kalemlerden mahalli idarelere de pay ayrılmaktadır. Emsal olarak, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu’nun (Md. 42/1-b), 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun (Md. 59/1-b), 5779 sayılı Kanun’un ilgili hükümleri gösterilebilir.

Bu durum, literatürde “Merkezi devlete bağlılık” olarak ifade edilmektedir:

“Vergilendirme yetkisine sahip olan devlet, bu yetkisini uygun göreceği sınırlar içinde yerel idarelere devredebilir. Yerel idareler kendilerine devredilen vergilendirme yetkisi ölçüsünde mali özerkliğe sahip olurlar. Anayasalar vergilendirme yetkisinin merkezi devletle yerel idareler arasındaki bölünüşü konusunda çeşitli düzenlemeler yapabilirler:

1. Geniş Mali Özerklik

...

2. Sınırlı Mali Özerklik

...

3. Merkezi devlete bağlılık

Vergilendirme yetkisinin yerel idarelere devri söz konusu değildir. Yerel idareler merkezi devlet tarafından konulan, tarh ve tahsil edilen vergilerden çeşitli ölçülere göre (nüfus, yüzölçümü, ulusal gelir-lerden aldıkları pay vb.) pay alırlar. Bu halde yerel idarelerin mali özerkliğinden söz edilemez.

Yerel idarelerin vergilendirme yetkisi ile donatılması ve mali özerkliğe sahip olması demokratik ilkelere uygundur. Yerel idarelerin mali kaynaklarının önemli bir bölümünün merkezi idare tarafından sağlanması bu idarelerin özerkliklerinin zayıflaması sonucunu doğurur. ...

1982 Anayasası yerel idarelerin mali özerkliği konusunda “... Bu idarelere görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır” hükmünü (m. 127, f. 6) getirmiştir. ...”

Ancak iptali talep edilen ibare, yerel idarelerin mali kaynaklarının kayda değer bir kısmının merkezi idare tarafından temin edildiği söz konusu sisteme hanel getirdiğinden; aşağıda detaylandırılacağı üzere Anayasa'nın çeşitli hükümlerine aykırıdır.

i) Kamu yararı ilkesi bakımından: Anayasa'nın 2. maddesindeki hukuk devleti ilkesi gereğince, yasama işlemlerinin kişisel yararları değil kamu yararını gerçekleştirmek amacıyla yapılması zorunludur (Anayasa Mahkemesi'nin 17. 06. 2015 karar tarihli ve 2014/179 E.; 2015/54 K. sayılı Kararı). Aynı yönde; "Yasa koyucuya verilen düzenleme yetkisi, hiçbir şekilde kamu yararını ortadan kaldıracak veya engelleyecek... biçimde kullanılamaz ..." (Anayasa Mahkemesi'nin 24.01.2008 tarihli ve 2007/76 E.; 2008/46 K. sayılı Kararı).

Anılan ek motorlu taşıtlar vergisinin salınmasının amacı ise kanun koyucu tarafından, "06.02.2023 tarihinde Kahramanmaraş ilinde meydana gelen depremlerin etkisinin azaltılması amacıyla ortaya çıkan finansman ihtiyacının karşılanması" şeklinde ifade edilmektedir. Yukarıda açıklandığı üzere iktisat biliminin temel ilkeleri hilafına yönetilen mali politikaların, ekonomik istikrarsızlığın (ve sair sebeplerin) neden olduğu ulusal finansal açığa kaynak bulma arayışından, kamu borç stokunun azaltılmasından, uygulanmakta olan ekonomik program hedeflerini / bütçe mali disiplini tehlikeye düşüren gelir kaybının telafisinden dolayı bu vergi konulsa da; bir an için amacın, "acı depremin yaralarını sarmak" olduğu kabul edildiğinde; deprem bölgesinin yeniden yapılandırılması ve refah seviyesinin yükseltilmesi için yürütülecek iş, işlem ve eylemlerin bir kısmının da mahalli idareler tarafından icra edileceği nazara alındığında; mahalli idarelerin kaynaklarının kısıtlanması, nihai amacın ("acı depremin yaralarını sarmak") gerçekleşmesini engelleyecektir. Bu durum dahi kanun koyucunun gerçek amacının "acı depremin yaralarını sarmak" olmadığını ortaya koymaktadır.

Zira mahalli idarelerin gelir kalemlerinin iptali talep edilen ibareyle daraltılması, mahalli idarelerin kanuni görevlerini icra etmesi bakımından yeterli finansal kaynağı sağlayamamasına neden olacaktır. Mahalli idarelerin hizmetlerinin aksaması ise, bilhassa deprem bölgesinde yaşayan kimseleri mağdur edecektir. Bu durumda, iptali talep edilen ibarenin yer aldığı madde gerekçesinde yer alan amaç da gerçekleşmeyecektir. Kaldı ki ileri sürülen bu amacı gerçekleştirmenin başlıca yolu, mahalli idarelerin gelirlerinin azalması sonucunu doğuracak iptali talep edilen ibarenin kanunlaştırılması değildir.

Başka bir anlatımla il özel idareleri, belediyeler, köy tüzel kişilikleri yerel yönetim olması itibarıyla idari teşkilat içinde konumlanmakta ve kamu kaynağı kullanmakta ve bu kaynağın kısıtlanmasının "haklı" nedeni anlaşılmamaktadır. Oysa keyfiliğin reddi kamu hukukunun temel bir ilkesidir ve kamu kaynaklarının mahallim idarelere aktarımının kısıtlanmasına ilişkin kamu yararı gerekçede gösterilmemiştir. Bu nedenle iptali talep edilen ibare, Anayasa'nın 2. maddesine aykırıdır.

ii) İdarenin bütünlüğü ilkesi ve yerel yönetimlerin mali özerkliği bakımından: Kanun koyucu, Anayasa'nın çeşitli hükümleriyle kendisine tevdi edilen asli yetkiyi kullanırken; Anayasa'nın tüm hükümlerini bütüncül bir yaklaşımla göz önünde bulundurmalıdır. Başka bir anlatımla kanun koyucu, bütçe hakkını kullanırken; sistematik yorum aracılığıyla Anayasa'nın 123 ve 127. maddelerini de nazara almalıdır. Kanun koyucu, ek motorlu taşıtlar vergisi salıp bu verginin genel bütçeye gelir olarak kaydedilmesini hüküm altına alırken; aynı zamanda idarenin bütünlüğü ve yerel yönetimlere gelir kaynakları ile orantılı gelir sağlanacağı hükmünün gereklerini karşılamalıdır. Nitekim Anayasa Mahkemesi bir kararında:

“Anayasa Mahkemesinin 10.4.2013 günlü, E.2012/158, K.2013/55 sayılı kararında da belirtildiği üzere anayasallık denetiminde, Anayasa'nın 73. maddesinde öngörülen vergilendirmeye ilişkin hükümler, mahalli idareler yönünden, Anayasa'nın 127. maddesinde belirtilen kurullarla birlikte ele alınıp yorumlanmalıdır.

Anılan kararda da ifade edildiği üzere, Anayasa'nın 127. maddesinin birinci fıkrasında, mahalli idarelerin il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları yine kanunda gösterilen seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileri oldukları ifade edilmiştir. Anayasa'da merkezi yönetim - yerel yönetim ayrımının yapılması, yerel yönetimlerin organlarının seçimle göreve gelmesinin öngörülmesi, seçimlerinin süreli olması, kararlarını kendi organları eliyle alması ve uygulanması, kendilerine özgü bütçelerinin bulunması, görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanması gibi yetki ve ayrıcalıkların tanınmış olması, bu idarelerin özerkliklerinin göstergeleridir. Anayasa'nın 127. maddesinde öngörülen "yerel yönetimlerin özerkliği" ilkesi, yerinden yönetimin varlık şartlarından olan mali özerkliği de kapsamaktadır. Mali özerklik kavramı ise mahalli idarelerin mali kaynaklarının bir bölümünü yerel vergi ve harçlardan oluşturmalarını, gelirlerini ve varlıklarını kendi amaçlarına uygun bir biçimde kullanabilmelerini ve esnek bir bütçe sistemine sahip olmalarını öngörmektedir. Diğer bir ifade ile mahalli idarelerin mali özerkliği, merkezi yönetimin malvarlığından ayrı malvarlığı, bağımsız gelir kaynakları ve bütçeleri olması esasına dayanır. Nitekim Anayasa'nın 127. maddesinin altıncı fıkrasının son cümlesinde de "Bu idarelere görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır." hükmüne yer verilmesi suretiyle mahalli idarelerin mali özerkliği teminat altına alınmıştır.”

şeklinde hüküm kurmuştur (Anayasa Mahkemesi'nin 11.09.2014 tarihli ve 2014/72 E.; 2014/141 K. sayılı Kararı).

Bu noktada mahalli idarelerin hukuki statüsünü belirtmekte fayda bulunmaktadır. Bilindiği üzere Anayasa'nın 123'üncü maddesi uyarınca idarenin kuruluş ve görevleri merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır. Bu kapsamda idare, merkezi idare ve 127. maddesi uyarınca mahalli idarelerden (yerel yönetimlerden) teşekkül eder. Merkezi idare, mahalli idareler üzerinde idari vesayet yetkisine sahiptir. Ancak bu yetki, kayıtsız değildir. İdari vesayet yetkisinin kullanılabilmesi için; mahalli hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacı güdülmelidir. Aynı zamanda idari vesayet yetkisi, kanunda gösterilen usul ve esaslar çerçevesinde kullanılabilir. Bununla birlikte mahalli idarelere görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır.

Öte yandan Anayasa Mahkemesi, bir kararında (Anayasa Mahkemesi'nin 16.07.2020 tarihli ve 2018/104 E.; 2020/39 K. sayılı Kararı, §174) mahalli idarelerin idari özerkliği ile ilgili şu hususu vurgulamıştır:

“Anayasa'nın 127. maddesinin birinci fıkrasında mahallî idarelerin il, belediye veya köy halkının mahallî müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları yine kanunda gösterilen seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileri oldukları ifade edilmiştir. Anayasa'da merkezî yönetim-yerel yönetim ayrımının yapılması, yerel yönetimlerin organlarının seçimle göreve gelmesinin öngörülmesi, seçimlerinin süreli olması, kararlarını kendi organları eliyle alması ve uygulanması, kendilerine özgü bütçelerinin bulunması, görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanması gibi yetki ve ayrıcalıkların tanınmış olması, bu idarelerin özerkliklerinin göstergeleridir.”

Yine Anayasa Mahkemesi, bir başka kararında (Anayasa Mahkemesi'nin 14.07.2021 tarihli ve 2019/32 E.; 2021/54 K. sayılı Kararı, §135) akçeli işler bakımından şu temellendirmeyi kaleme almıştır:

“Mahallî idareler, kendi–lerine verilen görevleri yerine getirebilmek için yeterli gelir kaynaklarına ihtiyaç duymaktadır. Yerel yönetim birimi olarak belediyelerin etkin ve verimli hizmet sunabilmeleri, belediyelere verilen görevlerin etkin şekilde yerine getirilmesi, bunların mali açıdan güçlü olması ile yakından ilgilidir. Bu nedenden dolayı mahallî idarelere, merkezi idarenin kontrolü altındaki birtakım maddi kaynaklardan pay ayrılmaktadır.”

İptali talep edilen ibare, 5779 sayılı Kanun ile diğer kanunlara göre mahalli idarelere verilecek payların hesabında 7456 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle salınan ek motorlu taşıtlar vergisinin dikkate alınmayacağını öngördüğü için, mahalli idarelerin mali özerkliği ile ilgilidir. Daha doğrudan ifade ile; gelir kaynaklarının azalması, mahalli idarelerin “mahalli ortak ihtiyaçları” karşılama zorlaştıracağından Anayasa'nın 127. maddesine aykırılık söz konusu olacaktır.

Anayasa'nın 123'üncü maddesinde düzenlenen idarenin bütünlüğü, idari görevleri yerine getiren kurumlar arasında birliğin sağlanması ve idari yapı içinde yer alan kurumların bir bütünlük içinde çalışmasını öngörmektedir. İdarede bütünlüğü sağlamak için başlıca iki hukuksal araç hiyerarşi ve idari vesayet kullanılmaktadır. Hiyerarşi, hem merkezi yönetim içinde yer alan örgütler ve bunlara bağlı birimler arasındaki hem de yerinden yönetim kuruluşlarının kendi içerisindeki bütünleşmeyi sağlamaktadır. İdari vesayet ise merkezi yönetim ile yerinden yönetim kuruluşları arasındaki bütünleşmeyi sağlayan araçtır (Anayasa Mahkemesi'nin 05.07.2018 tarihli ve 2018/15 E.; 2018/78 K. sayılı Kararı, § 7). İdari vesayet yetkisi, hiyerarşik denetimde olduğu gibi genel bir yetki olmayıp kanunla çerçevesi çizilen sınırlar içerisinde kullanılması gereken istisnai bir yetkidir. İstisnailik ve kanunilik idari vesayet en belirgin iki temel özelliğidir. Bu bağlamda vesayet yetkisi mutlak bir kullanım zorunluluğunu da içermez. Anayasa'da belirtilen amaç ve çerçeve içinde kalmak koşuluyla bu yetkinin kapsam ve sınırını belirleme yetkisi kanun koyucuya aittir (Anayasa Mahkemesi'nin 14.11.2019 tarihli ve 2018/90 E.; 2019/85 K. sayılı Kararı, § 20). Diğer yandan idari özerklik ile idari vesayet arasında ters orantılı bir ilişki bulunmaktadır. İdari vesayet yetkisinin kapsamının genişlemesi idari özerkliği daraltmaktayken idari vesayet yetkisinin kapsamının daralması ise idari özerkliği genişletmektedir. Bu sebeple idari vesayet yetkisi idari özerkliğin sınırını oluşturmaktadır (Anayasa Mahkemesi'nin 05.07.2018 tarihli ve 2018/15 E.; 2018/78 K. sayılı Kararı, § 7).

İptali talep edilen ibareyle herhangi bir baskın meşru amaç olmadan mahalli idarelerin mali özerklik alanını daraltılmak suretiyle yerinden yönetim ilkesine halel getirilmektedir. Mahalli idarelerin gelirlerinin azalması, mahalli idare hizmetlerinin aksamasına neden olacağından; idarenin bütünlüğü ilkesi içinde teşkilatlanmış ikili idari yapı arasındaki denge, yerel yönetim aleyhine bozulacaktır. Başka bir anlatımla iptali talep edilen ibare nedeniyle mahalli idarelerin görevleri ile orantılı olan gelirleri, kesintiye uğrayacaktır. Halbuki mahalli idarelere, “mahalli idare” vasfını kazandıran unsurlardan biri mali özerkliktir. Ayrıca mahalli idareler acı depremin yaralarını sarmak başta olmak üzere uhdelerindeki kamu hizmetinin yürütülememesi tehdidiyle karşı karşıya kalacaktır. Deprem bölgesinin yeniden yapılandırılması ve refah seviyesinin yükseltilmesi için kamu gideri yapan mahalli idarelerin, gelir kalemi azalacaktır.

O halde mahalli idarelerde merkezi yönetime ve kanun koyucuya karşı derin bir güvensizlik yaratacak bu türden bir yaklaşımın, idarenin bütünlüğü ilkesine hizmet etmeyeceği açıktır. Öte yandan, böyle bir düzenleme, hukuk devletinin varlık nedeni ile de çelişmektedir.

Ayrıca imzalayıp onaylamış olduğumuz Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın 3'üncü maddesi gereğince özerk yerel yönetim kavramı, yerel makamların, kanunlarla belirlenen sınırlar çerçevesinde, kamu işlerinin önemli bir bölümünü kendi sorumlulukları altında ve yerel nüfusun çıkarları doğrultusunda düzenleme ve yönetme hakkı ve imkanı anlamını taşır. Anılan Şart'ın 9'uncu maddesi uyarınca ekonomik politika çerçevesinde, yerel makamlara kendi yetkileri dahilinde serbestçe kullanabilecekleri yeterli mali kaynaklar sağlanacaktır. Ancak iptali talep edilen ibare; söz konusu 3'üncü ve 9'uncu maddelerle güvence altına alınan mahalli idarelerin mali özerkliklerini, yerinden yönetim ilkesiyle bağdaşan hiçbir zorlayıcı kamu yararı sebebine dayanmaksızın, ölçüsüz şekilde sınırlandırdığından Şart'a da aykırıdır.

Bu nedenle iptali talep edilen ibare, Anayasa'nın 123 ve 127. maddelerine aykırıdır.

iii)Hiçbir kimsenin veya organın Anayasa'dan kaynaklanmayan bir yetkiyi kullanamaması ve Anayasa Mahkemesi kararlarının bağlayıcılığı bakımından: Anayasa Mahkemesi kararlarında Anayasa'nın 153'üncü maddesinde belirtilen bağlayıcılık ilkesine aykırılıktan söz edilebilmesi için iptal edilen kuralla dava konusu yeni düzenlemenin içerik ve kapsam bakımından aynı ya da benzeri olması gerektiği belirtilmektedir (Anayasa Mahkemesi'nin 12.11.1991 tarihli ve 1991/7 E.: 1991/43 K. sayılı Kararı). Anayasa Mahkemesi'nin eldeki dava konusuyla benzer bir kural hakkında verdiği iptal kararının gerekçesinin müteallik bölümü:

“133. 655 sayılı KHK'nın 15. maddesinin üçüncü cümlesinde Cumhurbaşkanınca yapımının üstlenilmesine karar verilen teleferik, füniküler, monoray, metro ve şehir içi raylı ulaşım sistemlerinin yapımının tamamlanmasından sonra, devralan kuruluşun, merkezi yönetim bütçesinden karşılanan ve/veya karşılanacak olan toplam proje maliyet bedelini, mülkiyet ve/veya işletme devir tarihinden itibaren bu bedelin ifa tarihine kadar her ay ilgili belediyenin genel bütçe vergi gelirleri tahsilat toplamı üzerinden ayrılacak paylardan Cumhurbaşkanınca belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde hesaplanan kesinti tutarının Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından ilgili hesaba aktarılmasıyla ödeyeceği hüküm altına alınmış olup anılan cümlede yer alan “...Cumhurbaşkanınca belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde hesaplanan kesinti tutarının...” ibaresi dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

134. Anayasa'nın 127. maddesi uyarınca mahallî idarelerin kuruluş amacı olarak gösterilen mahallî müşterek ihtiyaç, herhangi bir yerel yönetim biriminin sınırları içinde yaşayanların, aynı yö-rede birlikte yaşamaktan doğan somut durumların yarattığı, yoğunlaştırdığı ve sürekli güncelleştir-diği, özünde etkinlik, ölçek ve sağladığı yarar bakımından yerel sınırları aşmayan, bölünebilir ve re-kabet konusu olabilen yerel ve kamusal hizmet karakterinin ağır bastığı ortak beklentileri ifade et-mektedir.

135. Mahallî idareler, kendi-lerine verilen görevleri yerine getirebilmek için yeterli gelir kaynaklarına ihtiya-yaç duymaktadır. Yerel yönetim birimi olarak belediyelerin etkin ve verim-li hizmet sunabilmeleri, belediyelere verilen görevlerin etkin şekilde yerine getirilmesi, bunla-rın mali açıdan güçlü olması ile yakından ilgilidir. Bu nedenden dolayı mahallî idarelere, mer-kezî idarenin kontrolü altındaki birtakım maddi kaynaklardan pay ayrılmaktadır.

136. İl özel idareleri ve belediyelere genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı toplamı üzerinden ay-rılacak paylara ilişkin usul ve esasların düzenlendiği 5779 sayılı Kanun'un 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, il özel idareleri ve belediyelere genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı toplamı üzerinden pay verileceği; (2) numaralı fıkrasında, genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı toplamının %1,50'sinin büyük-şehir dışındaki belediyelere, %4,50'sinin büyükşehirlerdeki ilçe belediyelerine ve %0,5'inin il özel idarelerine ayrılacağı; (3) numaralı fıkrasında, 6/6/2002 tarihli ve 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu'na ekli (I) sayılı listede yer alan mallardan tahsil edilen özel tüketim vergisi hariç olmak üzere büyükşehir belediye sınırları içinde yapılan genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı toplamının %6'sı ile genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı toplamı üzerinden büyükşehirlerdeki ilçe belediyelerine ayrılan payların %30'unun büyükşehir belediye payı olarak ayrılacağı belirtilmiştir.

137. Dava konusu kuralın yer aldığı maddede, Cumhurbaşkanınca yapımının üstlenilmesine karar verilen teleferik, füniküler, monoray, metro ve şehir içi raylı ulaşım sistemlerinin yapımının tamamlanmasından sonra, merkezî yönetim bütçesinden karşılanan ve/veya karşılanacak olan toplam proje maliyet bedelinin, belediyenin genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı toplamı üzerinden ayrılacak paylardan ödeneceği düzenlemesi yer almakla birlikte belediyenin genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı toplamı üzerinden ayrılacak paylardan yapılacak kesinti tutarının ne kadar olacağına ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiş, sadece kesinti tutarının Cumhurbaşkanınca belirleneceği hüküm altına alınmıştır.

138. Kuralda, Cumhurbaşkanı'na verilen bu yetkinin kullanılabilmesi için objektif bir ölçüt belirlenmediği gibi genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı toplamından ayrılacak paylar üzerinden hesaplanacak kesinti tutarının ne kadar olacağına ilişkin alt ve üst sınırların da öngörülmediği görülmektedir. Bu itibarla kuralla Cumhurbaşkanı'na bırakılan belediyenin genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı toplamından ayrılacak paylar üzerinden hesaplanacak kesinti tutarını belirleme yetkisinin genel çerçevesinin çizilmediği, kesinti tutarının ne kadar olacağına ilişkin temel esaslar ve ilkelerin belirlenmediği anlaşılmaktadır.

139. Buna göre belediyelerin, kendilerine verilmiş olan görevleri gerçekleştirebilmeleri için ihtiyaç duydukları en önemli gelir kaynaklarından birisi olan genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı toplamından ayrılacak paylar üzerinden hesaplanacak kesinti tutarının herhangi bir ölçüt ve sınır belirlemeksizin Cumhurbaşkanınca belirlenmesine imkân tanıyan kural, belirlilik ilkesi ve yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesi ile yerel yönetimlerin özerkliği ilkesiyle bağdaşmamaktadır.

140. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 2., 7. ve 127. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir."

şeklindedir (Anayasa Mahkemesi'nin 14.07.2021 tarihli ve 2019/32 ve 2021/54 sayılı Kararı). Anayasa Mahkemesi'nin verdiği iptal kararı karşısında; kanun koyucunun Anayasa'nın 127. maddesine -benzer sakatlıktan muzdarip olması hasebiyle- aykırı olan iptali talep edilen ibareyi kanunlaştırması, Anayasa'nın 153'üncü maddesini ihlal ettiği gibi, hiçbir kimse ve organın kaynağını Anayasa'dan almayan bir Devlet yetkisi kullanamayacağını öngören 6'ncı maddesine de hâle getirmektedir.

Tüm bu nedenlerle 7456 sayılı Kanun'un 1. maddesinin yedinci fıkrasında yer alan "2/7/2008 tarihli ve 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun ile diğer kanunlara göre mahallî idarelere

verilecek payların hesabında dikkate alınmaz'' ibaresi, Anayasa'nın Başlangıç bölümüne, 2, 6, 123, 127 ve 153'üncü maddelerine aykırıdır; anılan ibarenin iptali gerekir.

III. YÜRÜRLÜĞÜ DURDURMA İSTEMİNİN GEREKÇESİ

14.07.2023 tarihli ve 7456 sayılı 06.02.2023 Tarihinde Meydana Gelen Depremlerin Yol Açtığı Ekonomik Kayıpların Telafisi İçin Ek Motorlu Taşıtlar Vergisi İhdası ile Bazı Kanunlarda ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile getirilen iptali talep edilen düzenlemeler, hukuka aykırı biçimde ek motorlu taşıtlar vergisi ihdas etmekte ve bu verginin 5779 sayılı Kanun ile diğer kanunlara göre mahalli idarelere verilecek payların hesabında dikkate alınmayacağını öngörmektedir.

Anılan ek verginin 15.07.2023 tarihinde ilgili sicillere kayıt ve tescil edilmiş olan taşıtlar bakımından, birinci taksitinin 2023 yılının Temmuz ayını izleyen ayın sonuna kadar, ikinci taksitinin 2023 yılının Kasım ayı sonuna kadar olmak üzere iki eşit taksitte; 15.07.2023 tarihi ilâ 31.12.2023 tarihleri arasında ilgili sicillere ilk defa kayıt ve tescil edilecek olan taşıtlar bakımından bu taşıtların motorlu taşıtlar vergisi ile birlikte peşin olarak ödeneceği ve milli ekonominin içinde bulunduğu ağır koşullar karşısında mahalli idarelerin artan gelir ihtiyacı nazara alındığında; iptali talep edilen düzenlemeler hakkında ivedilikle karar verilmesine lüzum hasıl olmaktadır.

Başka bir anlatımla kamu yararına aykırı olan, telafisi mümkün olmayacak sonuçlara yol açacak bu düzenlemelerin iptal davası sonuçlanana kadar yürürlüğünün durdurulması gerekmektedir.

Nitekim anayasal düzenin hukuka aykırı kural ve düzenlemelerden en kısa sürede arındırılması, hukuk devleti sayılmanın en önemli gerekleri arasında sayılmaktadır. Anayasa'ya aykırılıkların sürdürülmesi, özenle korunması gereken hukukun üstünlüğü ilkesini de zedeleyecektir. Hukukun üstünlüğünün sağlanamadığı bir düzende, kişi hak ve özgürlükleri güvence altında sayılamayacağından, bu ilkenin zedelenmesi hukuk devleti yönünden giderilmesi olanaksız durum ve zararlara yol açacaktır.

Bu zarar ve durumların doğmasını önlemek amacıyla, Anayasa'ya açıkça aykırı olan ve iptali istenen hükmün iptal davası sonuçlanıncaya kadar yürürlüğünün de durdurulması istenerek Anayasa Mahkemesi'ne dava açılmıştır.

IV. SONUÇ VE İSTEM

14.07.2023 tarihli ve 7456 sayılı 06.02.2023 Tarihinde Meydana Gelen Depremlerin Yol Açtığı Ekonomik Kayıpların Telafisi İçin Ek Motorlu Taşıtlar Vergisi İhdası ile Bazı Kanunlarda ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 1. maddesinin birinci fıkrası, Anayasa'nın Başlangıç bölümüne, 2, 5, 6, 10, 13, 35, 73, 90 ve 153'üncü maddelerine; yedinci fıkrasında yer alan "2/7/2008 tarihli ve 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun ile diğer kanunlara göre mahalli idarelere verilecek payların hesabında dikkate alınmaz'' ibaresi, Anayasa'nın Başlangıç bölümüne, 2, 6, 123, 127 ve 153'üncü maddelerine aykırı olduğundan iptaline ve uygulanması halinde giderilmesi güç ya da olanaksız zarar ve durumlar olacağı için, iptal davası sonuçlanıncaya kadar yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesine ilişkin istemimizi saygı ile arz ederiz."